Regionledningskontoret
Emma Andersson

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-11-02

TRN 2021-0148

Tillväxt- och
regionplanenämnden

En analys över utflyttningstrenden från Stockholmsregionen

Regionledningskontorets förslag till beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden beslutar följande.

1. Regionledningskontorets analys av utflyttningstrenden från Stockholmsregionen läggs till handlingarna.

2. Regiondirektören uppdras att under 2022 genomföra en fördjupad studie för att få kunskap om flyttmotiv och vad utflyttningen innebär för Stockholms län.

Sammanfattning

Tillväxt- och regionplanenämnden beslutade den 4 juni 2021 att uppdra åt regiondirektören att göra en analys av utflyttningen från Stockholms län. Bakgrunden är att det skedde ett trendbrott 2018 då det för första gången på många år var fler som flyttade ut än in till länet. Trots detta har länet bland den högsta befolkningstillväxten i landet med en genomsnittlig årlig ökning på 1,2 procent senaste tre åren.

Regionledningskontorets analys visar att flyttnettot har varierat i cykler och det är inte första gången länet har ett negativt flyttnetto. Barnfamiljerna är en grupp som flyttar ut i högre grad än andra, men flyttnettot är fortsatt starkt för gruppen unga vuxna. Flest flyttar går till Uppsala län och Södermanlands län, som tillsammans står för en dryg fjärdedel och ungefär hälften av utflyttningarna går till något av länen i Östra Mellansverige. Faktorer som påverkar flyttströmmarna är länets åldersstruktur och bostadsmarknaden. Senaste åren har den stora generationen födda i slutet av 80-talet och början av 90-talet kommit upp i familjebildande åldrar och det påverkar flyttströmmarna ut från länet. Distansarbetet kan också ha betydelse för bosättningsstrukturen, men det är för tidigt att säga hur det påverkar.

Regionledningskontoret föreslår att tillväxt- och regionplanenämnden uppdrar åt regiondirektören, att under 2022, genomföra en fördjupad studie för att få en djupare kunskap om flyttmotiv och vad utflyttningen innebär för Stockholms län.

Bakgrund

Stockholmsregionen är en av Europas snabbast växande storstadsregioner, och har länge haft en stor inflyttning med människor från alla delar av landet som söker sig hit för arbete och studier. År 2018 skedde ett trendbrott då det för första gången på länge flyttade ut fler från länet än in till länet. Flyttnettot[1] landade på –197 personer år 2018 och minskade ytterligare under 2020 (-5 596 personer). Preliminära siffror från 2021 visar på fortsatt negativt inrikes flyttnetto under första halvåret. Trots att flyttnettot för Stockholms län har minskat senaste åren är befolkningstillväxten fortsatt stark. De senaste tre åren har ökningen varit i genomsnitt 1,2 procent per år.

Regiondirektören har fått uppdraget av tillväxt- och regionplanenämnden att göra en analys av utflyttningen från Stockholms län. Syftet är att få kunskap om varför utflyttningen jämfört med inflyttningen ökat de senaste åren i olika åldersgrupper, vilka faktorer som ligger bakom samt vilka konsekvenser detta får för Stockholmsregionens hållbara utveckling, tillväxt och attraktionskraft. Dessutom vill nämnden veta vilka insatser som krävs för att utflyttningen ska minska.

Regionledningskontorets förslag och motivering

Stockholm växer och har gjort det under en lång tid. Bakom tillväxten finns tre komponenter som alla bidrar till befolkningsutvecklingen i olika omfattning; 1) födda-döda, 2) utrikes flyttningar och 3) inrikes flyttningar. Historiskt har var och en av dessa tre komponenter haft olika stor betydelse för befolkningsutvecklingen. Enligt befolkningsprognosen 2020 kommer länet växa tack vare ett positivt födelsenetto och positivt utrikes flyttnetto. Flyttningarnas bidrag till regionens befolkningstillväxt förväntas minska framöver.

Inom regional utveckling används ofta inrikes flyttnetto för att mäta kommuners och regioners dragningskraft samt förmåga att behålla och locka till sig nya invånare. Inrikes flyttnetto är också ett konkurrensmått;

[1] Flyttnettot är skillnaden mellan inflyttning och utflyttning. Ett negativt flyttnetto innebär att det är fler som flyttar ut än in. I den här analysen avser flyttnetto inrikes flyttningar om inget annat anges.

om ett län växer sker det på bekostnad av ett annat. Det förhållandet blir exempelvis tydligt om flyttströmmarna mellan Stockholms län och grannlänet Södermanland studeras. När Stockholm har haft hög utflyttning, har Södermanland haft hög inflyttning och vice versa. Mellan åren 2012–2020 har totalt 8 av 21 län haft ett positivt inrikes flyttnetto. Gemensamt för samtliga av dem, förutom Gotlands län, är att de antigen är en storstadsregion eller en integrerad del av en sådan. Flera län med positivt flyttnetto finns i Mälardalsregionen, vilket är naturligt med tanke på den starka jobbtillväxten i Stockholmsregionen i kombination med förbättrad tillgänglighet, regionförstoring och bostadsbyggande.

Inrikes flyttnetto per 1 000 invånare (2012–2020)

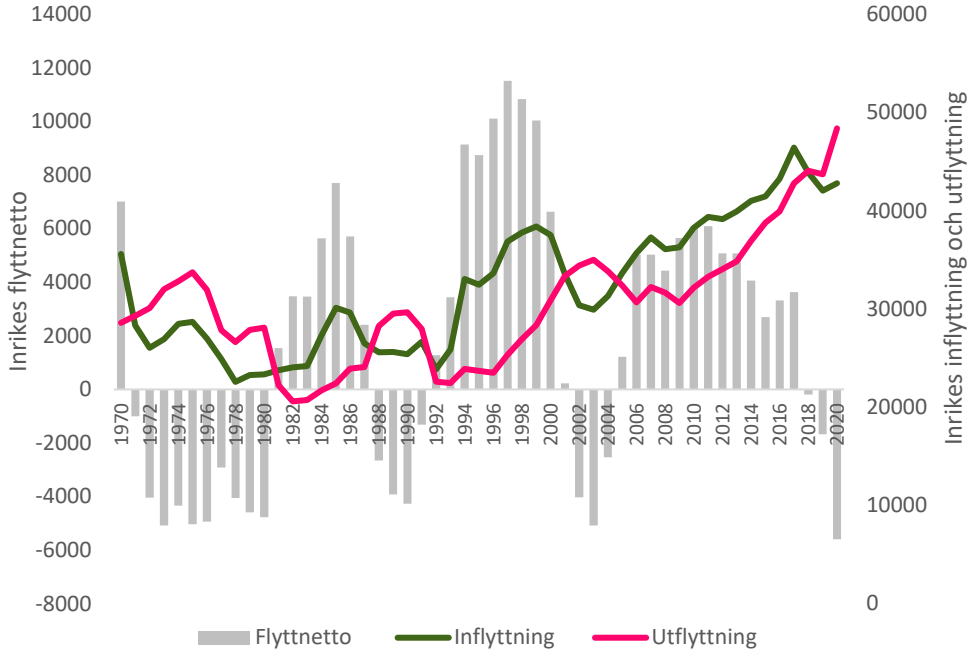

Trots att flyttnettot för Stockholms län har minskat senaste åren är befolkningstillväxten fortsatt stark. De senaste tre åren har ökningen varit i genomsnitt 1,2 procent per år. Det är bara Uppsala län som haft en snabbare ökningstakt.

Därtill har flyttnettot historiskt sett alltid varierat i cykler. Stockholms län har haft perioder då flyttnettot varit kraftigt negativt, för att sedan några år senare vända uppåt igen. Att flyttnettot har varierat över tid beror på olika

faktorer såsom demografi (länets åldersstruktur), konjunktur och tillgång till bostäder.

Inrikes inflyttning och utflyttning för Stockholms län 1970–2020

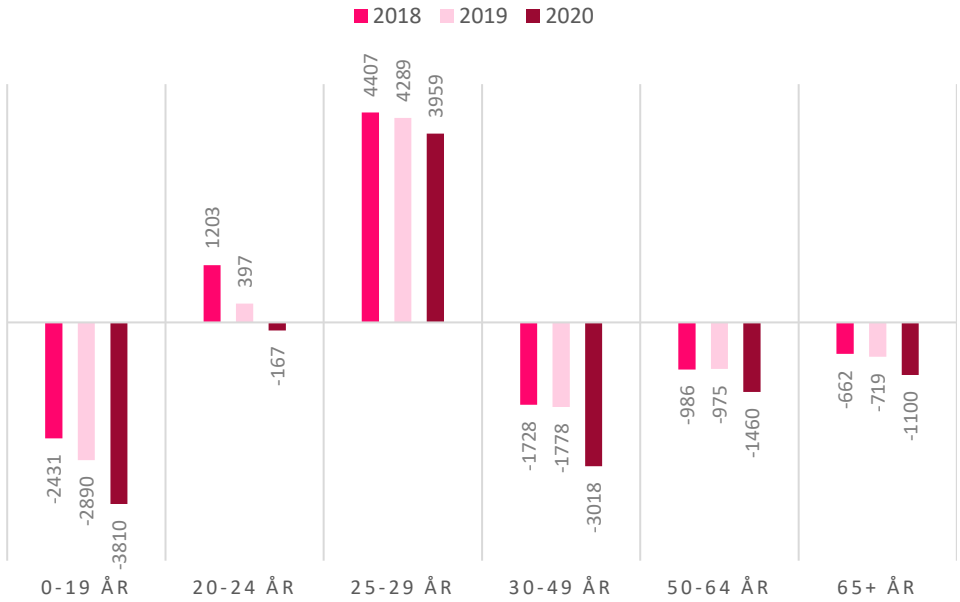
Lägesbild av utflyttningen 2018–2020

De senaste åren har inflyttningen till Stockholms län minskat samtidigt som utflyttningen har ökat. Det är framförallt senaste året (2020) som utflyttningen ökat. I jämförelse med 2012 var det 42 procent fler som flyttade ut år 2020. Mellan 2018-2020 var det totalt 128 717 personer som flyttade in till länet och 136 186 som flyttade ut.

Flyttnettot varierar kraftigt mellan olika åldersgrupper. Länet har en stark attraktionskraft för unga vuxna, för övriga grupper är nettot negativt. I gruppen 25-29 år är det omkring 4 000 personer fler som flyttar in till länet än flyttar ut; en volym som legat på ungefär samma nivå 2018 och 2019, men minskade något 2020. Det är bara en åldersgrupp som driver urbaniseringen, men unga vuxna är en viktig åldersgrupp för länet. Många som kommer hit stannar kvar, arbetar och bildar senare familj. Personer i barnfamiljeåren (30-49 år) är en grupp som flyttar ut i högre grad än andra. Nettot för länet förra året (2020) landade på - 3 018 personer. Nettot är

också negativt för åldersgruppen 0-19 år. Det beror på att barnen följer med föräldrarna i flytten.

Inrikes flyttnetto för olika åldersgrupper 2018–2020, Stockholms län

En stor del av flyttarna från länet går till grannlänen Uppsala län och Södermanlands län som tillsammans står för 28 procent att flyttningarna (17 procent respektive 11 procent). Andra län som dominerar är storstadsregionerna Skåne (11 procent) och Västra Götaland (10 procent). Östergötland attraherar också många utflyttare (7 procent). Över tid har flyttmönstret på länsnivå varit tämligen stabilt. De län som dominerat mellan 2018-2020, har också dominerat de senaste 20 åren. Den största förändringen är att Uppsala har förstärkt sin position - en allt större andel av flyttarna landar i Uppsala län.

Ungefär hälften av utflyttningarna (48 procent) går till något av länen i Östra Mellansverige. Regionen har aktivt arbetat med att knyta samman arbete och boende i Mälardalen. De ökade flödena inom storregionen visar att strategierna fungerat. I takt med utbyggnad av infrastruktur och ökad tillgänglighet har storregionen fått en integrerad bostads-, utbildnings- och arbetsmarknad.[2] Att flytta ut från länet men att behålla sitt jobb i Stockholm har blivit vanligare. Avståndsmässigt flyttar runt hälften av

[2] Tillväxt- och regionplaneförvaltningen, i samarbete med ÖMS (2020) På väg mot en mer integrerad bostads- utbildnings- och arbetsmarknad.

utflyttarna från länet 20 mil eller kortare. Omkring 10 procent flyttar kortare än 5 mil från länet, och 10 procent flyttar längre än 50 mil. I genomsnitt flyttar en Stockholmsutflyttare 20 mil[3], och mellan 2018–2020 har avstånden varken blivit längre eller kortare.

Möjliga orsaker till senaste årens utflyttning
Det är svårt att med säkerhet svara på varför flyttnettot senaste åren varit negativt. Region Stockholm har inte gjort någon heltäckande flyttstudie i närtid. Därtill kan pandemin mycket väl ha påverkat såväl flyttströmmar som flyttbeslut. Från tidigare studier och analyser finns information om att flyttmotiven varierar mellan åldersgrupper, och att bostadsmarknaden är en komponent som styr strömmarna. Vi vet också att flyttnettot har varierat över tid och att det har hört samman med demografin och åldersstrukturen. Det är också rimligt att anta att distansarbetet har betydelse för bosättningsstrukturen. Utöver detta kan det också finnas andra förklaringar till varför utflyttningen har ökat senaste åren. Detta behöver studeras ytterligare.

När det finns stora årskullar i riket som är i flyttbenägen ålder, runt 20-30 år, har storstadsregionerna en hög inflyttning. Många unga flyttar till städerna för studier, arbete och stadslivet. När dessa grupper kommer upp i barnafödande åldrar går flyttströmmarna i motsatt riktning. Barnfamiljerna efterfrågar större yta för pengarna och flyttar ofta från storstädernas kärnor till kranskommunerna, så kallad sub-urbanisering. Vissa flyttar ut från länet, hem till uppväxtkommunen. Senaste åren har den stora generationen födda i slutet av 80-talet och början av 90-talet kommit upp i familje-bildande åldrar och det påverkar flyttströmmarna ut från länet. Utflyttningen påverkas i hög grad av hur många personer det finns i länet som är i åldrar då det är vanligt att lämna.

Förra året (2020) minskade flyttnettot i flera åldersgrupper, och här är det svårare att analysera orsakerna. I åldrarna 20–24 är det många som flyttar in till Stockholm för att studera. Under pandemin ställde många universitet och högskolor om sin undervisning till distans, vilket kan ha påverkat flödet av studenter till och från Stockholm. En annan möjlig förklaring är att många unga arbetar i branscher som drabbades särskilt hårt när Stockholm stängde ner under pandemin.[4]

[3] Medianavstånd
[4] Den här analysen görs bland annat i Stockholm stads befolkningsprognos för 2021

Bostadsmarknaden är en annan faktor som påverkar flyttströmmarna och den geografiska rörligheten.[5] En villa i Stockholms län kostar i genomsnitt 7,1 miljoner[6], motsvarande 24 gånger nettomedianinkomsten i länet. Priset för en genomsnittlig villa i övriga östra Mellansverige ligger på 30–60 procent av priset i Stockholms län. Tidigare studier[7] har visat att storstads-utflyttarna lägger stort värde vid boendemiljön och boendekostnaderna. Den tesen verkar gälla fortfarande. I en helt ny studie[8] som undersökt varför barnfamiljer flyttar från storstadsregionerna framhålls bostadsmarknaden[9] som ett viktigt motiv till flytt. Av de som flyttade ut från Stockholmsregionen anger tre fjärdedelar att priset på bostadsmarknaden var ganska eller mycket viktigt skäl till flytten. Ännu fler (över 80 procent) anger också att flytten inneburit att möjligheten, att ha råd med den typ av boende de önskar, blivit ganska/mycket bättre.

En faktor som kan ha påverkat senaste årets flyttströmmar är pandemin och omställningen till distansarbete. Det här är ett outforskat område och det är idag svårt att avgöra i vilken utsträckning pandemin kommer skapa bestående effekter.[10] Dessutom är det egentligen bara 2020 som är ett helt pandemiår i statistiken. Det är inte rimligt att dra för stora växlar utifrån hur det sett ut ett enskilt år.

Däremot är det rimligt att anta att om distansarbetet ökar kommer det få en regionförstorande effekt. När avstånden mellan jobb och boende suddas ut ökar förutsättningarna för många att arbeta och bo inom en större geografi. Om distansarbetet fortsätter efter pandemin kommer pendlingstoleransen öka för stora grupper på arbetsmarknaden. Fler skulle sannolikt vara beredda att pendla längre om de inte behöver åka in till kontoret varje dag.[11] För Stockholmsregionen skulle det kunna innebära att fler flyttar ut till grannlänen där bostadspriserna är lägre. Men det skulle också kunna innebära en fortsatt stark sub-urbanisering inom länet. Fler platser längre bort från kärnan kan bli attraktivare för boende.[12]

---

[5] Flyttningar och pendling i Sverige, SOU 2007:35
[6] Statistik från Mäklarstatistik, avser senaste 12 månaderna 2021-10-12
[7] Demografisk rapport 2012:10, Varför flyttar svenska barnfamiljer?
[8] Projektet heter Livet utanför storstaden och är ett samarbete mellan Umeå Universitet och Karlstad Universitet. Studien baseras på enkät och intervjuer med utflyttare från Malmö, Göteborg och Stockholm (avser hela regionen, dvs kärna och kranskommuner). Ulrika Åkerlund, doktor i kulturgeografi och Emma Lundholm, Lektor och docent i kulturgeografi har bistått med kunskap och enkätunderlag från projektet.
[9] Två faktorer utmärker sig i studien: bostadsmarknaden och vardagslogistiken. Familjerna efterfrågar mer bostadsyta och en smidigare vardagslogistik.
[10] Region Sörmland har påbörjat ett forskningsprojekt tillsammans med RISE för att undersöka hur distansarbetet kan påverka bosättningsstrukturen
[11] Region Sörmland (2021) Distansarbetets omfattning och konsekvenser
[12] WSP (2021) Ökat distansarbete – så påverkas svenska städer och kommuner

Konsekvenser för Stockholmsregionen
Om länets flyttnetto fortsätter vara negativt, om än på en för riket hög inflyttandenivå, kommande år kan det få en rad olika konsekvenser för Stockholmsregionen. Utflyttningen påverkar exempelvis demografin och regionens befolkningstillväxt. Samtidigt är det viktigt att påminna sig om att inrikes flyttningar endast är en liten komponent bakom befolkningstillväxten, det handlar om 100 - 5 000 personer.

Framtidsbedömning
Stockholmsregionen har en stark befolkningstillväxt trots ett negativt inrikes flyttnetto. Länet växer tack vare ett positivt födelsenetto (det föds fler än det dör) och ett positivt utrikes flyttnetto. Enligt befolknings-prognosen ökar befolkningen med i genomsnitt 17 000 personer per år fram till 2030.[13] Under 2020 blev utflyttningen från länet större än förväntat och preliminära siffror för 2021 visar på ett fortsatt negativt inrikes flyttnetto (minus 5 795 mellan januari-augusti). I vilken grad utflyttningstrenden påverkar befolkningsutvecklingen beror på hur stora volymer det kommer röra sig om.

Rekommendationer
Det behövs djupare kunskap för att förstå mekanismerna bakom utflyttningen och vad detta innebär för regionen. Regionledningskontoret föreslår därmed att regiondirektören uppdras genomföra en fördjupad analys under 2022. En sådan analys kan ge kunskap om motiven till flytten. Kunskapen krävs för att bedöma konsekvenserna och identifiera eventuella insatser. För att fördjupa kunskapen ytterligare skulle en internationell jämförelse med andra storstadsregioner som haft en ökad utflyttning[14] kunna göras. Flyttstudien kan göras i samarbete med kommunerna i länet och/eller inom ÖMS-samarbetet. Möjligheterna till samfinansiering med kommunerna och/eller ÖMS kan undersökas.

Ekonomiska konsekvenser
En fördjupad studie för att få kunskap om flyttmotiv och vad utflyttningen innebär för Stockholms län kommer att kräva resurser och konsultinsatser.

[13] Dessa siffror kommer från regionens prognos 2021. SCB har andra siffror för befolkningen. Enligt SCB:s framskrivningar kommer befolkningen i Stockholms län öka med 16,5 procent fram till 2040, vilket är mest i landet. SCB:S framskrivningar är inga prognoser, de bygger på historiska data och tar inte hänsyn till bostadsbyggande etc.
[14] New York har exempelvis haft ett kraftigt negativt inrikes flyttnetto under flera år. Utflyttningen förstärktes under pandemin.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Anton Västberg
Utvecklingsdirektör

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2021-11-02